

УДК 94(420)

Skoczyńska-Prokopowicz B.,
Wyższa Szkoła Prawa i Administracji
(Polska, Rzeszów), gileya.org.ua@gmail.com

ДІЯЛІВІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ІНСТYTУЦІЇ НАУКОВИХ І ЕДУКАЦЫЙНИХ В ДРУГІЙ ПОЛОВІВІ ЛАТ 40–ТЫХ ХХ ВІКІУ

W artykule podano material, że w drugiej połowie lat 40–tych XX wieku, na wyzwolonych spod okupacji hitlerowskiej terenach Europy, przebywało około 200 tysięcy przemieszczonych osób narodowości ukraińskiej. Pokazano, że ukraińcy wyjechali z ośrodków dla wychodźców, ze środowiska, gdzie funkcjonowały ukraińskie instytucje oświatowe, zapewniające zachowanie wśród młodzieży ukraińskich tradycji narodowych, języka i kultury, przybываяc za ocean, musieli zmierzyć się z problemami adaptacji do nowych warunków życia. Przeanalizowano, że większość z nich podjęła wysiłki związane z nauką języka angielskiego, niezbędnego do zatrudnienia, oraz zapewnienia podstawowych potrzeb

Słowa kluczowe: narodowość ukraińska, emigracja, Stany Zjednoczone Ameryki, ukraińskie szkoły, Nauczycielska Rada, «Ridne słowo».

(стаття друкується мовою оригіналу)

W drugiej połowie lat 40–tych XX wieku, na wyzwolonych spod okupacji hitlerowskiej terenach Europy, przebywało około 200 tysięcy przemieszczonych osób narodowości ukraińskiej [1, c. 391], wśród których dominowały osoby z wykształceniem podstawowym – 48129 osób, co stanowiło 54,54% ogółu ukraińskich emigrantów. Osób z wykształceniem średnim było 7061, około 9%, osób niepiśmiennych – 2008, około – 3,2%. Na emigracji pojawiła się znaczna ilość ludzi z wyższym wykształceniem – 3616 osób, co stanowiło 4,12% [9, c. 120], ogółu ukraińskich emigrantów. Według danych Centralnej Delegatury Ukraińskiej Emigracji w Niemczech (CDUEN), tylko w amerykańskiej strefie okupacyjnej pośród ogółu ukraińskiej emigracji przebywało 303 profesorów, 102 docentów oraz 75 pracowników naukowych [5, c. 2]. Innym ważnym czynnikiem, który wpłynął na szybki rozwój ukraińskiej nauki i oświaty na emigracji, było to, iż pośród przemieszczonych osób przebywała znaczna ilość ludzi młodych. Według statystyk Centralnej Delegatury Ukraińskiej Emigracji w Niemczech (CDUEN), w trzech strefach okupacyjnych znajdowało się 25654 dzieci i młodzieży narodowości ukraińskiej w wieku poniżej 20 lat.

Zwarzywszy na skład społeczny ukraińskiej emigracji, która przejściowo znajdowała się w Europie Zachodniej, staje się zrozumiałe, dlaczego stan ukraińskiej nauki i oświaty, w tamtym czasie na tych terenach, był na tak wysokim poziomie. W miejscach największego skupiska ukraińskich uchodźców pojawiały się szkoły podstawowe i średnie. We francuskiej, angielskiej i amerykańskiej strefach okupacyjnych utworzono 79 szkół podstawowych, bądź tzw. *ukraińskich szkół ludowych*, w których nauczało 420 nauczycieli, a do szkół uczęszczało 3226 uczniów [9, c. 122].

Wykształcenie średnie Ukraińcy mieli możliwość uzyskać w 29 szkołach średnich, w których to edukowało się 2578 uczniów [9, c. 122]. Nadzór szkół średnich sprawował Wydział Oświaty i Nauki przy Centralnej Delegaturze Ukraińskiej Emigracji w Niemczech (CDUEN). Pracę tych wydziałów synchronizował komitet koordynacyjny, składający się z przedstawicieli organów wykonawczych Naukowego Towarzystwa im. Tarasa Szewczenki oraz Ukraińskiej Wolnej Akademii Nauk. Ukraińskie instytucje edukacyjne funkcjonowały dzięki wsparciu finansowemu, które przekazywała Centralna Delegatura Ukraińskiej

Emigracji w Niemczech (CDUEN). Dla przykładu, tylko w 1948 roku Centralna Delegatura Ukraińskiej Emigracji w Niemczech (CDUEN) przeznaczyła 36,6% środków swego całociesowego budżetu (w pierwszym półroczu 1948 roku budżet Centralnej Delegatury Ukraińskiej Emigracji w Niemczech (CDUEN) otrzymał 877.485 niemieckich marek) na potrzeby związane z kulturą i edukacją [9, c. 121]. Taki stan rozwoju ukraińskiej oświaty na emigracji po II wojnie światowej można zdefiniować jako swego rodzaju fenomen, który nie miał analogów w całej historii ukraińskiej emigracji.

Ukraińcy wyjechali z ośrodków dla wychodźców, ze środowiska, gdzie funkcjonowały ukraińskie instytucje oświatowe, zapewniające zachowanie wśród młodzieży ukraińskich tradycji narodowych, języka i kultury. Przybываяc za ocean, musieli zmierzyć się z problemami adaptacji do nowych warunków życia. Niewielu z nowo przybyłych emigrantów niezwłocznie zajęło się dalszą edukacją. Większość z nich podjęła wysiłki związane z nauką języka angielskiego, niezbędnego do zatrudnienia, oraz zapewnienia podstawowych potrzeb. Jednakże, biorąc pod uwagę wysoką świadomość narodową emigracji ukraińskiej, rodzice pragnęli, aby ich dzieci, przystosowując się do życia w amerykańskim środowisku, zachowały swą tożsamość narodową [10, c. 138]. Dlatego też pojawiła się potrzeba powołania ukraińskich instytucji edukacyjnych, które wypełniałyby takie funkcje: «Ukraińska społeczność, osiedliwszy się po drugiej wojnie światowej w USA, zaczęła myśleć o swoim przetrwaniu, a przed wszystkim o uchronieniu swego największego skarbu, swych dzieci, od procesu denacjonalizacji» – wyraził przekonanie w swym krótkim eseju, poświęconym historii utworzenia towarzystwa «Wspólnota Nauczycielska» prof. W. Hubczak [2, c. 19].

W Stanach Zjednoczonych Ameryki pierwsze ukraińskie szkoły dla dzieci zaczęto organizować już 1949 roku. Inicjatorem powstania pierwszej takiej szkoły był Konstantyn Kysilewskij, który przed osiedleniem się w USA, był dyrektorem ukraińskiej szkoły w ośrodku dla przesiedleńców w Niemczech. W czasie, gdy większość ukraińskich emigrantów zajmowała się problemami dnia codziennego, adaptacją do nowych warunków życia, Konstantyn Kysilewskij już po trzech tygodniach pobytu w Stanach Zjednoczonych postanowił zorganizować ukraińską szkołę w Nowym Jorku [10, c. 138]. Pierwszymi uczniami ukraińskich szkół byli członkowie lokalnego oddziału ukraińskiego «Plastu». Szkoła w początkach swego funkcjonowania posiadała 18 uczniów, którzy zostali podzieleni na trzy klasy. Zajęcia prowadzono trzy razy w tygodniu po pięć godzin. Liczba uczniów zwiększyła się z przybyciem do Stanów Zjednoczonych nowych emigrantów. Na przestrzeni roku szkolnego 1950–51 w ukraińskich szkołach pobierało naukę 94 uczniów, powstało pięć nowych klas, naukę prowadziło piętnastu nauczycieli [4].

W 1949 roku ukraińskie szkoły utworzono także w Chicago i New Haven. W 1950 roku liczba szkół znacząco wzrosła – ukraińskie szkoły utworzono w Detroit, Cleveland, Denver. Następnie takie szkoły zorganizowano w Nowym Arku, Baltimore, Yonkers, Filadelfii, Bostonie, Hartford, Passaic. Pod koniec 1952 roku w Nowym Jorku i Chicago, funkcjonowało po dwie ukraińskie szkoły.

Aktywna działalność ukraińskich pasjonatów, którzy z grupki dzieci, bez jakichkolwiek środków pomocowych,

tworzyli instytucje, których działalność nie ograniczała się jedynie do wychowywania młodego pokolenia. Szkoły wychowywały pokolenia świadomych patriotów Ukrainy, – ojczyzny, której nie zachowali w swych wspomnieniach z dzieciństwa, ale miłość do niej zaszczerpiano im na zawsze. W tych trudnych warunkach tworzone wszystkie ukraińskie szkoły w Stanach Zjednoczonych Ameryki [10, c. 139]. W Chicago, gdzie w ukraińskich szkołach uczyło się najwięcej ukraińskiej młodzieży, organizowanie szkół wymagało wielu poświęceń. O pierwszych etapach tworzenia ukraińskiej szkoły, utworzonej przy katedrze świętego Wołodymyra w 1949 roku, O. Konował powiedział «Na początku do szkoły uczęszczało 9–ro dzieci, następnie 12.... Szkoła nie miała żadnych środków finansowych. Pierwsze podręczniki, kredę, itp. kupował sam nauczyciel» [7, c. 14].

Ukraińską szkołę przy katedrze św. Mykołaja w Chicago założyło «Towarzystwo opieki nad młodzieżą», które jesienią 1950 roku zorganizowało dla ukraińskich dzieci «Klub Młodzieży», który stał się miejscem spotkań i rozrywki. Jednak, starsze pokolenie wymagało, aby ich dzieci nie tylko były w stanie komunikować się ze swymi rówieśnikami w języku ojczystym, ale również uczyły się języka ukraińskiego, historii, kultury i były wychowywane na patriotów swej ojczyzny. Z inicjatywy rodziców założono ukraińską szkołę, w której uczyło się 13 dzieci [4].

Trudności w organizacji szkoły udało się przezwyciężyć dzięki bezinteresowności i ofiarności samych Ukraińców: «Okazało się jednak, że zabawy czy też nauka w ciasnych pomieszczeniach klubowych, wśród stołów bilardowych, chociaż bezpłatna, to nie była jednak dobrym rozwiązaniem» [10, c. 139]. Należało pomyśleć o zorganizowaniu normalnej szkoły, mieszczącej się w odpowiednim dla tego celu, budynku szkoły. Inicjatywę w tej sprawie wzięła na siebie nauczycielska organizacja z Ziemi Ojczystych «Wspólnota Nauczycielska» (podówczas jeszcze sekcja «Samopomoc»).... Jesienią 1951 roku zarząd «Wspólnoty Nauczycielskiej» rozpoczyna kursy wiedzy o Ukrainie przy szkole parafialnej św. Mykołaja, a funkcję dyrektora powierza profesorowi O. Lewyckiemu. Proboszcz, ojciec W. Hawlicz, bezpłatnie udostępnił uczniom pomieszczenia (3 sale w każdą sobotę) i zadbał o bezpłatne podręczniki. Ponadto opłatę za prowadzone zajęcia, nauczyciele otrzymywali od proboszcza, ojca W. Hawlicza. Dzięki tej szlachetnej pomocy, kursy wiedzy o Ukrainie przy szkole parafialnej św. Mykołaja, mogły ugruntować swój dalszy rozwój [2, c. 19].

W 1952 roku w ukraińskiej szkole w Chicago zapisanych było 170 ukraińskich dzieci. W tym samym roku rozpoczęto budowę oddzielnego budynku, przeznaczonego na potrzeby szkoły, który ukończono już w marcu 1953 roku. Ponieważ ukraińska szkoła funkcjonowała przy greko–katolickiej parafii św. Mykołaja, niezwykle ważnym aspektem było wychowanie religijne, ponieważ ukraińska szkoła w Ameryce miała na celu–dać dzieciom ukraińskich rodziców, ukraińskie wychowanie [11]. Celem, jaki stawiała przed sobą ukraińska szkoła, było: «...zaszczerpić w duszę powierzonych sobie dzieci, świadomość swego ukraińskiego pochodzenia i dumy z niego. W ukraińskiej szkole ukraińskie dziecko modliło się po ukraińsku, uczyło się kochać język ukraiński i ukraińską pieśń, uczyło się ukraińskiej historii i kultury, uzyskanie zrozumienia ukraińskich interesów i gotowości niesienia pomocy Ukrainie» [7].

Ważnym zadaniem edukacyjnym, jakie starano się rozwiązać w ramach procesu nauczania w szkole ukraińskiej, była identyfikacja Ukraińca w społeczeństwie amerykańskim. W szkole dawano dzieciom do zrozumienia, iż powinny one kochać swą nową ojczyznę, która ich przyjęła, ale nie zapominać o ziemi ich ojców [10, c. 141]. Ukraińscy nauczyciele uważali, iż te dwie rzeczy można ze sobą łączyć. Ukraińska oświata, twierdzili, może być ważnym wkładem do kultury amerykańskiej: «Kultura amerykańska to splot różnych kultur.... Ukraińska katolicka szkoła przedstawiała ukraińskim dzieciom przykłady innych etnicznych grup przebywających w Ameryce, które chociaż są dobrymi Amerykanami, to również są dobrymi Niemcami, Czechami, Francuzami, Polakami lub innymi nacjami. Ukraińska szkoła stara się wychowywać dzieci tak, aby były one dumne ze swego ukraińskiego imienia, kochały je, były z niego dumne, przynosiły mu chwałę i ugruntowywały swoje miejsce, pośród innych narodów» [11].

W miesiącu marcu 1953 roku, na spotkaniu nauczycieli ukraińskich szkół Nowym Jorku, powstała «Nauczycielska Rada», której celem było zjednoczenie i zarządzanie istniejącymi na terytorium Stanów Zjednoczonych ukraińskimi szkołami ogólnokształcącymi, oraz opracowanie jednolitego programu nauczania [6]. Pierwszym przewodniczącym tej rady został E. Carskyj. Nauczycielska Rada funkcjonowała jako wydział przy Ukraińskim Kongresowym Komitecie, który opracowywał programy nauczania i ustanawiał zasady pracy ukraińskich szkół. Rada powoływała również inspektorów, którzy przeprowadzali hospitacje szkół, organizowali coroczne konferencje dla nauczycieli. Nauczycielska Rada zajmowała się wydawaniem podręczników dla szkół oraz opracowywaniem programów nauczania dla nauczycieli. Nauczycielska Rada stawiała przed ukraińskimi szkołami następujące zadania: «ich zadania nie ograniczają się jedynie do nauki pisania i czytania w języku ukraińskim [10, c. 141]. To są ledwie prace u podstaw. Zasadniczym celem jest praca wychowawcza, stawiająca sobie za cel – wychowanie ukraińskiego dziecka dla ukraińskiego narodu. Natomiast środki wychowawcze to literatura ukraińska, historia, kultura oraz wstępy dzieci z okazji świąt ogólnonarodowych – rocznica Listopadowa, święto Szewczenki itp., znajduje się tu wiele niezwykle wartościowych, wychowawczych elementów, które głęboko dotykają młodą duszę, wpajając szacunek i miłość do swego narodu» [8].

Starając się osiągnąć ten cel edukacyjny, nauczyciele ukraińskich szkół przekonywali się, że na pozytywne rezultaty tej tendencji nie trzeba było długo czekać. To świadomość dzieci i młodzieży wartości ukraińskiej sztuki, kultury i tradycji, pomagała im w przystosowaniu się do nowych okoliczności. W kronice ukraińskiej szkoły w Baltimore za lata 1952–1953, zapisano: «Rada Nauczycielska i Oddział Związku Ukraińskich Matek w Baltimore dołożyli wszelkich starań, aby oprócz uzyskania ogólnej wiedzy, szkoła zaszczerpiła w młodych ludziach miłość do swego narodu, poczucie przynależności do społeczności ukraińskiej oraz dumę narodową [10, c. 142]. W tym celu, z okazji ważnych wydarzeń historycznych, organizowano w grupach stosowne uroczyste obchody, upamiętniające te wydarzenia. Szkoła organizowała niektóre publiczne uroczystości samodzielnie, lub

доłączала до obchodów, organizowanych przez inne stowarzyszenia... Szkoła otrzymała możliwość występów na międzynarodowych festiwalach... Pierwszy taki występ odbył się 02 maja 1951 roku [10, c. 142]. Wstęp ten, a w późniejszym okresie, także kolejne, miały duży wpływ na młodzież szkolną. Burzliwe oklaski, jakimi międzynarodowa publiczność nagradzała występy szkoły, umacniały wśród młodzieży wiarę w bogactwo i atrakcyjność ojczystej kultury, piękno ukraińskiej pieśni i ukraińskiego tańca. Kompleksy, które zauważało się pośród nowoprzybyłej młodzieży, pobudzone nieznajomością języka angielskiego, przeminęły bez śladu. Dzieci uczyły się obcego języka, nie zapominając o języku ojczystym [12].

W okresie czterech lat funkcjonowania Rada Nauczycielska wydała dwa podręczniki dla szkół: «Słowo ojczyste» – podręcznik do języka ukraińskiego, opracowany przez profesora K. Kysilewskiego, oraz «Język ukraiński» opracowany przez B. Romanenczuka (wydany w Filadelfii). Oprócz powołania do życia własnego wydawnictwa, Rada Nauczycielska włożyła wiele wysiłku w recenzowanie różnorodnych podręczników edukacyjnych [3].

Literatura

1. Kuropas M. The Ukrainian in America. Roots and Aspiration 1884–1954. – Toronto, 1991. – 560 p.
2. Губчак М. Початки Школи Українознавства (Т–ва «Українська Учительська Громада» в Чикаго) / Пам'ятна Книга з нагоди 50-ліття Школи Українознавства. Чикаго, Іллінойс. 1950–2000. – Чикаго, 2000. – 145с.
3. Демиденко І. Безнадійний стан шкіл українознавства, 1962р. – UNMinChicago. – Box 2 (7). – Folder 1.
4. Завдання української національної школи на еміграції. – UNMinChicago. – Box 1 (6). – Folder 1.
5. Звіт директора Центрального Представництва Української Еміграції В.Мудрого, 1947. – IHRC. – UUARC. – Box 6. – Folder 4.
6. Коли зустрічаються брати...//Свобода. – Джерсі Сіті – Нью-Йорк, 1949. – №4. – 29 січня.
7. Коновал О. Школа Українознавства при Катедр. Соборі Св. Володимира в Чикаго (1949–1986) / Пам'ятна Книга з нагоди 50-ліття Школи Українознавства при Правосл. Соборі св. Князя Володимира. Чикаго, Іллінойс. – Чикаго, 1999. – 217с.
8. Курси Українознавства в ЗДА 1952–1953. «Учительська Громада» відділ Самопомочи, Інк. Нью-Йорк, 1953. – UNMinChicago. – Box2(7). – Folder 2.
9. Мудрий В. Нова українська еміграція// Українці у вільному світі. Ювілейна книга Ун. Союзу з нагоди 60-річчя. – Нью-Йорк, 1953. – С.119–120.
10. Саранча Г. Соціально-політична адаптація третьої хвилі української еміграції у Сполучених Штатах Америки та вклад її представників у збереження та розвиток української культурної спадщини (40–70 роки ХХ століття). – Тернопіль, 2005. – 206 с.
11. Сютків В. Завдання Української Католицької школи в Америці. – UNMinChicago. – Box2(7). – Folder 1.
12. Школа Українознавства в Балтиморі. – IHRC. – Miscellaneous Ukrainian Manuscript Collection. Ukrainian. – Box 1. – Folder 3.

References

1. Kuropas M. The Ukrainian in America. Roots and Aspiration 1884–1954. – Toronto, 1991. – 560 p.
2. Gubchak M. Pochatky Shkoly Ukrainoznavstva (T–va «Ukrain's'ka Uchytel's'ka Gromada» v Chykago) / Pam'jatna Knyha z nagody 50–littja Shkoly Ukrainoznavstva. Chykago, Illinojs. 1950–2000. – Chykago, 2000. – 145 s.
3. Demydenko I. Beznadijnnyj stan shkil ukrai'noznnavstva, 1962 r. – UNM in Chicago. – Box 2 (7). – Folder 1.
4. Zavadannja ukrai'ns'koi' nacional'noi' shkoly na emigracii'. – UNM in Chicago. – Box 1 (6). – Folder 1.
5. Zvit dyrektora Central'nogo Predstavnytstva Ukrai'ns'koi' Emigracii' V. Mudrogo, 1947. – IHRC. – UUARC. – Box 6. – Folder 4.
6. Koly zustrichajut'sja braty... // Svoboda. – Dzherzi Siti – N'ju–Jork, 1949. – №4. – 29 sichnja.

7. Konoval O. Shkola Ukrai'noznnavstva pry Katedr. Sobori Sv. Volodymyra v Chykago (1949–1986) / Pam'jatna Knyha z nagody 50–littja Shkoly Ukrai'noznnavstva pry Pravosl. Sobori sv. Knjazja Volodymyra. Chykago, Illinojs. – Chykago, 1999. – 217 s.

8. Kursy Ukrai'noznnavstva v ZDA 1952–1953. «Uchytel's'ka Gromada» viddil Samopomochi, Ink. N'ju–Jork, 1953. – UNM in Chicago. – Box 2 (7). – Folder 2.

9. Mudryj V. Nova ukrai'ns'ka emigracija // Ukrai'nci u vil'nomu sviti. Juvilejna knyha Un. Sojuzu z nagody 60–richchja. – N'ju–Jork, 1953. – S.119–120.

10. Sarancha G. Social'no–politychna adaptacija tret'oi' hvyli ukrai'ns'koi' emigracii' u Spoluchenyh Shtatah Ameryky ta vklad i'i' predstavnykiv u zberzhennja ta rozvytok ukrai'ns'koi' kul'turnoi' spadshyny (40–70 roky XX stolittja). – Ternopil', 2005. – 206 s.

11. Sjutyk V. Zavadannja Ukrai'ns'koi' Katolyc'koi' shkoly v Ameryci. – UNM in Chicago. – Box 2 (7). – Folder 1.

12. Shkola Ukrai'noznnavstva v Baltymori. – IHRC. – Miscellaneous Ukrainian Manuscript Collection. Ukrainian. – Box 1. – Folder 3.

Skochynska–Prokopovych B., University of Law and Public Administration (Poland, Rzeszow), gileya.org.ua@gmail.com

Scientific and educational institutions of the Ukrainian diaspora in the second half of the 1940s

The article shows that there were about 200 000 displaced Ukrainians, who lived in European countries, liberated from the Nazi occupation, in the second half of the 1940s. It has been depicted that those Ukrainians, who moved abroad (into overseas areas) from displaced persons camps faced difficulties in adapting to new living conditions. Living in DP camps, where there were Ukrainian educational institutions, it was much easier for them to preserve Ukrainian cultural heritage for the younger generation. It has been also analysed that most Ukrainians put much effort to master the English language, as it was required for their employment and supporting basic needs.

Keywords: Ukrainian nationality, emigration, the USA, schools of Ukrainian Studies, Teachers' Council, «Ridne Slovo».

Скочинська–Прокопович Б., Вища Школа Права та Адміністрації (Польща, Жешув), gileya.org.ua@gmail.com

Діяльність українських наукових та освітніх установ в діаспорі у другій половині 40-х років ХХ століття

Подано матеріал, що у другій половині 40-х років ХХ століття на звільненій від фашистської окупації території Європи перебувало близько 200 тисяч переміщених осіб української національності. Показано, що українці, які переїхали із таборів для переміщених осіб, із середовища, де існували українські освітні установи, які забезпечували збереження серед молоді українських традицій, мови та культури, опинившись за океаном, зіткнулися з проблемами адаптації в нових умовах проживання. Проаналізовано, що більшість докладала зусиль на засвоєння англійської мови, необхідної для працевлаштування, та забезпечення життєвих потреб.

Ключові слова: українська національність, еміграція, Сполучені Штати Америки, школи українознавства, Вчительська Рада, «Рідне слово».

УДК 94(478):[271.2:327]«15/17»

Чучко Д. К.,
аспірант кафедри історії нового
та новітнього часу, Чернівецький національний
університет ім. Юрія Федьковича
(Україна, Чернівці), chuchko.dmytro@ukr.net

ПРАВОСЛАВНЕ ДУХОВЕНСТВО НА ДИПЛОМАТИЧНІЙ СЛУЖБІ ГОСПОДАРІВ МОЛДАВІЇ (XVI – XVIII ст.)

Стаття присвячена дипломатичній діяльності молдавських православних ієрархів впродовж XVI – XVIII ст. та має на меті висвітлення умов і обставин здійснення посольських місій як результату співпраці Молдавської Православної Церкви з господарями Молдавії.

У дослідженні розглянуто основні дипломатичні місії ієрархів молдавської православної Церкви та їх значення в системі державно-церковних відносин Молдавії означеного періоду. Розкрито причини відмови молдавських господарів від послуг православного духовенства країни у середині XVIII ст. як дипломатичних представників.

Автором робиться висновок про те, що участь молдавського православного духовенства в дипломатії країни носила проросійську спрямованість. Це було